

Inujeva vsak četrtek in vsej s poštnino vred ali v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 12 din., pol leta 7 din., četrti leto 4 din. Izven Jugoslavije 25 din. Naročnina se poslje na upravnino "Slovenskega Gospodarja" v Mariboru, Koroska cesta št. 5. List se dopošča do odpovedi. Naročnina se plačuje v naprej. Telefon Interurban št. 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

11. štev.

Maribor, dne 16. marca 1922.

56. letnik.

Gre za blagor cele države.

Usmrtilitev Aliagiča.

V sredo, dne 8. t. m., je bil obešen v Zagrebu morilec ministra Draškoviča musliman Alija Aliagič. Za njegovo pomilostitev so se potagnili v Beogradu na merodajnih mestih: Jugoslovanski klub, socialistični demokrati, narodna socijalista, Radikl zagrebške žene in visokošoleci; a demokratje ter radikali so preprečili nježovo pomilostitev. Aliagič sam ni prvič milosti v povdari, da obzaljuje, ker je usmrtil ministra Draškoviča kot človeka, da ga je pa ustrelil kot očeta znanje "Obznane", tega pa ne more obzalovati. Pri usmrtiltvu se je vedel mirno ter junaško, da si je pridobil trajen spomin med vsemi onimi, ki so proti usmrtiltvu političenih atentatorjev.

Pribičevič — Protič.

Ze obešeni Aliagič je ustrelil dr. Draškovič na prigovarjanje komunistu Hercigonje, ki je po izvršenem atentatu neznano kam izginil. Aliagiča je obsodila sodnja na smrt. V času, ko je čakal Aliagič v zaporu na izvrsitev smrtne obsodbe, je začel znani bivši ministarski predsednik St. Protič v svojem listu "Radikal" očitati ministru demokratu Pribičeviču, da je bil on v najtesnejši zvezi s Hercigonjo in da je pravzaprav on povzročil smrтti Draškoviča. Za to svojo obdolžitev je objavil Protič več dokazov. Casopis je začelo pozivati Pribičeviča — da mora radi tako težkih obdolžitev pred sodnijo, kjer se naj dokaže njegova krivda ali nedolžnost. Gospod Pribičevič tega ni storil, Protič ter protipolica demokratske časopise se je vedno bolj zaletaval v Pribičeviča in ga zahtevalo na odgovor pred redno sodnijo.

Pribičevič je molčal, Aliagiča so obesili in sedaj je zavrelo med beograškim dištvom ali takozvano visokošolsko omladino. Ta omladina je sklicala za minulo nedeljo velik protestni shod, na katerem je hotela javno zahtevati od Pribičeviča, da mora pred sodnijo. Tega protestnega shoda se je zbal Pribičevič in ga je hotel na vsak način preprečiti. Prepoved tega shoda se Pribičeviču sicer ni posredila, pač pa je prišlo ravno radi vprašanja zabranitve zborovanja med notranjim ministrom demokratom Vojom Marinkovičem in Pribičevičem do ostrega spopada. Glasilo naših staroliberalec "Narod" samjavila, da sta se ministra med seboj baš ne lepo zmerjala.

Zaklad na otoku.

Iz angleškega prevedel Paulus.

(Dale.)

Vsi smo molčali in na njihovih obrazih sem lbral, da ni govoril zastonji.

"Toliko glede prve točke", je vpil Silver in si briral pot s čela, kajti govoril je, da se je tresla koča. "In glede drugih točk! — Tale fant vam je na poti. Ali ne razumete, da ga potrebujemo za talca? Morebiti bo naša zadnja rešitev. — ne čudil bi se, kajtor se stvari razvijajo! Da bi ga ubili. — Za nobeno ceno! — In zakaj vam nisem dovolil, da bi šli za grščakom in njegovo družbo in jih pobili? Ne pomiclite, kratekovidneži, koliko je vreden zdravnik, ki vas bo obiskoval, — za tebe, John, s twojo razbito črepino, in za tebe, George, ki te grabi mrzlica in ki so tvoje oči že rumene kakor limonina lupina! Se veseli boste, da imate šolanega in učenega zdravnika v bližini! — In zaradi tistega, da sem jih pustil uiti! — Ali niste na kolennih prišli nad mene, vse sestradišči in obupani, in me prosili, naj se pogalam z nimi! — Pa

vse to so malenkosti. Tule poglejte, zakaj sem se pogajal z njimi!"

In vrgel je na tla papir. V hipu sem ga spoznal. Zemljevid je bil, tisti z rdečimi križi in opombami o zakludu, isti, ki sem ga našel v Billovem zaborju. Zakaj mu ga je izročil zdravnik — sam Bog vedi!

Neverjetno je vplival zemljevid na upornike. Planili so nadanj kot maček na miš. Od roke do roke je potoval, eden ga je drugemu izgrial iz pesti in po njihovem kričanju in vpitju in preklinanju in otročem smejanjem bi kdo sodil, da grebejo po suhem zlatu, ne, da so že na varnem z zakladom. —

"Jako lepo!" je dejal George. — Ampak — kako naj odidemo z njim ko pa ladje nimamo!"

Silver je planil po koncu.

"Pazi, George! Se eno predzno besedo, pa te pokličem na nož! Kako naš odnesemo zaklad? Kaj jaz vem! Vi bi morali to vedeti, vi, ki ste mi vse pokvarili s svojim nesrečnim vmesavanjem! Pa kako bi naj to vedeli — vi, ki niste izumili smodnika! Ampak vljubno še boš govoril, George, to ti novem!"

"To so poštene besede!" je dejal stari Morgan.

Hrvatsko časopisje je poročalo, da je zahteval notranji minister od Pribičeviča, naj izstopi iz demokratske stranke, naj odstopi kot naučni minister in se gre prati radi Pribičeviča in dolžitev pred sodnijo. Marinkovič je baje valil na Pribičeviča vso krvido današnjega občnega nezadovolja in ustvaritve sovraštva med Hrvati ter Srbi.

Pašičeva vlada se maje.

Iz ravnonar povedanega pač lalko sklepamo, da demokratje sami niso več zadovoljni s Pribičevičem in se po Beogradu govorji, da je Pribičevič nemogoč kot minister. To jezo na Pribičeviča od strani lastnih tovarisev in radikalov je uvidel on sam in poročajo iz Beograda, da se je Pribičevič vendar le odločil, da bo vložil ožbo proti Protiču.

Kako se bo cela zadeva razvila, se danes ne vemo, ker se niti verjetno, da se bo Pribičevič sploh upal — pred sodnijo in kedaj; a eno je gotovo: da se zopet maje stolček Pašičeve vlade.

Sovraštvo nad demokrat ter radikal raste, Protič ga podpira s svjimi odkritji in enega lepega dne se bo za veden pretrgala vladna vez med radikalni in demokrat.

Pri morebitnem zlomu radikalno-demokratskega pohrabitstva gotovo opozicija ne bo hotela sodelovati pri sestavi nove vlade ne z radikalni, še pa mani z demokrat. Posledica zloma radikalno-demokratske združitve bodo nove volitve, ki pa bodo za radikale, kot za demokrate zasluženo razočarjene.

Obešeni Aliagič, Pribičevič, Hercigonja, Protič bodo prej ali sledi ne-premostljivo razdržili radikale in demokrate. Cela država se bo oddahnila, ker le nove volitve nas zamorejo očetu, da se zopet državno, gospodarsko in finančno opomoremo in na trobiraški narod dvigнемo iz obupa ter obvarujemo našo državo pred najhujšim.

Zakon o občni upravi.

(Iz govora poslanca dr. Josipa Holjnječa v zakonodavnem odboru dne 7. marca.)

Nič o ljudstvu brez ljudstva.

Po načelu demokracije je ljudstvo nositelj vlasti v državi. Nobena vlast v državi se ne bi smela izvrševati — brez vpliva ljudstva, predstavljenega po svojih zastopnikih, ki si jih je samo izbralo. To ne velja samo o stvarjenju zakonov, marveč velja tudi o njih izvrševanju, o vsem vršenju dr-

žavnih poslov, o celokupni državni upravi. Tudi od državne uprave ne sme biti ljudstvo izključeno. Vladni načrt o splošni upravi izključuje od državne uprave vsak količki neposredni, dejanški in učinkoviti vpliv ljudstva in njegovih zastopnikov. Duh, ki prešinja ta načrt, je duh centralizma, nekoliko ublažen s primiso dekoncentracije. S tega stališča je ta načrt za mene in moje tovarise v Jugoslovanskem klubu nesprejemljiv.

Gospoda! Cim dalje bo ljudstvo odvračevali od vpliva in kontrole nad državno upravo, tem večje bo nezadovoljstvo med narodom. Državne in narodne stvari se upravljajo brez sodevanja ljudstva, kako bi naj bil načrt s tem zadovoljen?

Načelo moderne demokracije zahaja: nič o ljudstvu brez ljudstva. Ni pa stavite v vseh panogah in v vseh stopnjah državne uprave ljudstvo pod nadzorstvo uradništva, ki bo odločevalo o usodi naroda in njegovih zadevah vselej in vseposodi.

Veliki župan.

Veliki župan, ki na vidovdanski ustav opredeljuje kot vrhovnega starešina občne državne uprave v oblasti, je po čl. 3 zakonskega načrta o občni upravi osebno odgovoren za varenje poslov. Pa komu? Samo ministru, ne pa narodu, ki prebiva v oblasti. Veliki župan ni odvisen od ljudstva, ki stanuje v oblasti in ki je poslalo svoje zastopnike v oblastno skupščino. Pri postavljanju velikega župana ljudstvo v pokrajini nima pravice, da po svojih zastopnikih izreče svoje mnenje in svoje zahteve. Nima pravice terno-predloga, tudi nasvefa ne. Ljudstvo se ne vpraša, ker nima nicesar govoriti. Velikega župana postavlja minister notranjih zadev, odnosno ministarski svet po njegovem predlogu. Lenam samoupravil! Kakor se pri postavljanju velikega župana ne jemlje v obzir ljudstvo in njegovo pravo, tako se tudi velikemu županu pri izvrševanju poslov ni treba oziрат na oblastno skupščino kot predstavništvo ljudstva. V to, kako se vrši državna uprava v oblasti, se oblastno ljudsko zastopstvo ne sme niti mešati. Vsako tako vmeševanje bi bilo po mišljenu onih, ki so ustvarili ta zakonski načrt, nepotrebno. In to je po vladinem načrtu strogo prepovedano. Vladni načrt priporoča velikemu županu, da v važnejših stvarach krajevnega značaja zaslisi oblastni odbor ali zahteva njegovo mišljenje. — Vladini zakonotvorci pa so pozabili — velikemu županu naložiti dolžnost, da mora ne samo zaslisiati, marveč tudi izpolniti upravičene ludske zahteve.

Poštene pa, poštene! — Vi ste izgubili ladjo, jaz sem našel zaklad! — Kdo je najpametnejši izmed nas vseh? — Sedaj pa odstopim. Izberite si za kapitana, kogar si hočete, jaz pač imam tega dovolj!

"Silverja!" so kričali. "Silverja za vedno! Silver bo naš kapitan!"

Tako se je forej stvar zasuka: "je vplil kuhar — George, mislim, da boš še čakal, in vsa sreča zate, da nisem hudoen človek! — In sedaj, tovariši, kaj bo s tole črno piko? Nič dobrega, pravim! Dick si je pokazil svoje srečo in raztrgal sveto Pismo! — Tule, Jim, majhen spomin za vas!"

Dal mi je papir. Na eni strani je bil počrnjen z ogljem, ki se je prije malo močno prestroj. Na drugi strani pa sem bral z ogljem napisano besedo: "Odstavljen." — Hranil sem listič za spomin in ko to pišem, ga imam pred seboj na mizi.

Tako se je končal zame tisti večer. Vsak je še dobil kozarec žganja, George je moral celo noč stati na straži in Silver mu je s smrto pretil, če bi zagresil kako nepazljivost ali pa nezvestobo. Mi pa smo legli in Silver — ki je z eno reko držal uporniske —

Sa je vendar znano, kakšna so uše sa gospodov višjih uradnikov napravil am in zahtevam ljudstva. Pri prvem ušesu nošer, pri drugem ven, — takšna je ludska sodba. Torej veden lepša ludska samouprava, čim daleč se bo izvajala.

Ljudstvo, organizirano v samoupravno edinico, ne bo imelo prav nebeno moči nad velikim županom, tem večja pa bo moč velikega župana nad oblastno samoupravo. Veliki župan poziva oblastno skupščino v izredno zasedanje. Ima pravico govoriti na vseki seji oblastne skupščine, kadar hoče. Oblastne uredbe, kajih predmet je že itak tako omejen, da se ne sme niti nanašati na vzdrževanje javnega mira in reda, javne varnosti in javne morale, proglaša ne predsednik skupščine, marveč veliki župan. Njegovi volji je pripuščeno, da jih ne proglaši, v katerem slučaju mora to priviti državnemu svetu. On prodolžuje star proračun še za leto dni, če skupščina v rednem zasedanju ni rešila proračuna.

Na to počlago vzvišenosti nad celim ljudstvom v oblasti in njegovo vlogo stavi velikega župana vladini zakonski načrt, ki ga (§ 9) določuje kot političkega predstavnika vlade. Ker vladilo tvorijo stranke, ki imajo politično oblast v državi v svojih rokah, bo veliki župan slepo orodje v rokah vladinih strank ali bolje rečeno one politične stranke, kateri pripada. ker vsem štirim strankam, ki v tem času tvorijo vlado, obenem ne more pripadati noben človek. Zgodilo se bo torej, da bo v mnogoteri oblasti "vrhovni starešina" državne uprave in vseh nad ludske samoupravo kakšen človek, ki pripada stranki, katera ima v dotedni oblasti manjšino in celo malenkostno manjšino, kar velja o demokratski stranki v slovenskih in hrvatskih krajih. Tako bo manjšina komandirala nad večino skoro po vseh pokrajinali. Ali bo to dobro za utrditev države in za zmanjšanje nezadovoljstva, o tem naj razmišljam gospodje državo in zakonotvorci.

Za ovaduhe in razbijače imajo denar, za bolnice pa ne!

Beograd, 9. marca 1922.

Opravičeno ogorčenje je zavlačalo po celji slovenski domovini, ko se je doznašo, da hočejo sedanji beograški vladodržci črtati izdatke za bolnišnice v Sloveniji. To je zloba, da je ni

evrsto za vrat, z drugo pa grabil za vsakim mogočim in nemogočim sredstvom, da bi se pobotal z nami in si razsil življenje. — Silver pa je poleg menome kmalu zdravo in krepko smrčal kot da bi bilo vse v najlepšem teknu.

XXX.

Jasen, svež glas nas je vse vzbudil. — vse pravim, ker prav ko sem eden oči, se je pri vratih stražnik — George pobiral od tistih, kamor je zdrknil v spanju —

"Koča aho! Tukaj zdravnik doktor Levesey."

Res je bil zdravnik.

Vesel sem bil njevega glasu, pa tudi strah me je bilo. Ušel sem tovaršem, nepokoren sem bil in sramoval sem se, storiti zdravniku pred oči.

Zgodaj je še bil in ko sem pogledal skozi strelno luknjo, sem ga viden statu do kolen v jutranji meži. — Jakor pred dvema dnevoma Silverja.

"Vi ste —? Dobro jutro, gospod doktor!" je kričal Silver in očar se mu je svetil od zadovoljnosti in dobre volje. "Zgodnji ste! — George — pomaga zdravniku čez plot! — Vse je redu in vaši bolniki se — vsi dobri voli."

vedje! Ubogi bolniki v Sloveniji niso našli usmiljenja ne pri demokratih — ne pri samostojnih, ki so v vladni vedeni. Med tem, ko so za naše bolnike v finančnem odboru zahrbno črtali po izbrane svote, pa so ravno zadne dni vrgli iz državne kase ogromne svote za organizirane razbijalske folpe. Vlada v Beogradu je načaščaj najela ruskega polkovnika Ledebrova, kateri ima naročilo, da v Hrvatski, Bosni, Hrcegovini, Dalmaciji in Sloveniji organizira takozvano "Narodno Obranc". To je tajna organizacija, ki ima nomen, nastopiti ob prilikih proti katoliško mislečim Slovencem in Hrvatom — posameznikom, prav posebno pa proti organizacijam, ki sedanj prostozidarški vladi niso po volji. "Narodna Obračna" se tajno organizira po vzorcu zloglasnih laških laštv, ki ubogim Slovencem v Primorju začigajo hiše, ropajo in pobijajo.

Zloglasni carsko-ruski polkovnik Ledebrov romana sedaj tajno od mesta do mesta na račun državne kase in organizira tolpe, ki bi naj ogrožale one, kateri hočejo ostati zvesti svojim slovenskim hrvatskim in katoliškim naštom.

Za Hrvatsko je dobila ta tajna laštovska organizacija dne 15. februarja 1922 izplačano sveto 300.000 K. Dne 28. februarja t. l. je naša vlada zoper izplačala v to svrhu 292.000 K. Torej za Hrvatsko skupno 600.000 K. Za Slovenijo bodo izdane približno enake svote. V organizacijo sprejemajo Sokole, delavnice postopake in razno sdrogo. Osnovno misel je izrazil minister Pribičevič.

Pa ne samo to! V državnem proračunu so vladne stranke postavile tako: za policijo, detektive in konfidenčne (svaduhe) ogromno svoto več milijonov. Samo za Slovenijo znaša svota približno 1 milijon.

Ministra Pribičeviča sprejela je Beogradu vedno truma detektivov in policajev. Celo v gostilno ga spremjamajo in tam pijejo na račun države. Tudi minister dr. Kukovec je imel v Celju krog sebe vedno po tri do štiri detektive. Framazonski demokrati pač imajo nemirno vest in zato jih spremlja velik broj bajonetov in revolverjev.

Iu vse to je bolj potrebno, kakor skrb za uboge bolnike!

Slovensko ljudstvo! Glej, tako gospodarijo v Beogradu vladne stranke, v katerih se demokrati in hinavski samostojni in katere lepo podpirajo sovjali demokratije s svojim Etbinom Kristanom!

Slavoloki za demokrata dr. Kukovca.

V sei zakonodavnega odbora v Beogradu dne 8. marca je dr. Kukovec v odgovoru na zahtevo poslanca Jugoslovanskega kluba o avtonomiji nedeljene Slovenije izjavil, da večina slovenskega naroda ne zahteva ne avtonomije ne nedeljene Slovenije. Slovensko je zatrjeval, v obraz pobaran z rdečico zavoljo protestnih medkljev poslanec Ljudske stranke, da mu je "narod" na njegovih zborovanjih v

Tako je govoril, stoeč vrh griča in sloneč na bergli — ves star in nekdanji Dolgi John v besedi in obnašanju.

"Majhno iznenadenje imamo pravljeno za vas!" je nadaljeval. "Nekega tujca imamo tule, he, he! K nam je prišel stanovat, zdrav je in čvrst, kakor dren in spal je kot kleda, prav ob moji strani!"

Med tem je zlezel doktor Livesey črez plot in se je približal kuhanju. Opazil sem, kako se mu je izpremenil glas, ko je reklo:

"Pa ne morebiti Jim — ?"

"Jim, pravi pravečati Jim!"

Zdravnik je obstal kakor ukopan, in nekaj trenutkov je minilo, da se je spet zgenil.

"Dobro, dobro! Najprvo dolžnost, potem pa zabava! Tako bi tudi vi dejali, Silver! — Poglejmo bolnike!"

Kruto mi je pokimal in stopil v kobo.

V smrtni nevarnosti je bil, pa ni mu bilo tega videti. Pregledoval ter preiskoval je bolnike, kot da bi bil na obisku pri kaki miroljubni angleški rodbini na deželi. Njegovo obnašanje je vplivalo na upornike. Mirni so bili in delali so se, kakor da bi se ne bi-

Sloveniji izjavil popolno zaupanje. Poslane dr. Hohnjec mu je upravljeno zaklical: "Kakšen narod! Mogli ste vsakega svojih poslušalcev dati fotografirati!" Potem je dr. Kukovec, prevzet od svetega navdušenja za edinstvenost države v znamenju in pod prisiskom centralizma, svečano povendarjal, da so Slovenci popolnoma zadowoljni z delitvijo Slovenije, s centralizmom in sedanjim svojim položjem ter da z veseljem pričakujejo, da se bo v razdeljeni Sloveniji upeljal po popolna centralizirani upravni sistem. Pričakovati je, da bodo Slovenci svojemu velikemu navdušenju za beogradski centralizem dali duška s tem, "če bodo v centralizem zaljubljene". Oslanca dr. Kukovca sprejeli s slavoloki in s trompetami. Te trompete pa bodo zaigrale "Abzugmarsch" njemu in njegovim centralističnim tovarišem iz Samostojne kmet. stranke.

Nekaj o pravdarski strasti.

(Dopis iz kmetskih vrst.)

Ze dobra tri leta upamo in se ložimo, da se bo enkrat obrnilo na boljše, a vedno držimo v gospodarsko-finančnem oziru navzdot. Od dne do dne rasteta draginja ter nezadovoljnost po mestih in deželi. Naš kmet in viničar in kmetski delavec, ki so za vojne poplačali dolgove in si tudí nekaj prihranili, že niso samo porabili z živilimi rokami prisluženih prilinkov, ampak tudi tičijo v dolgovih bol, kot kedaj poprej pred in med vojno. Glavni krivci našega gospodarskega propadanja pri temelju naše agrarne države — pri kmetu so: brezbrizno koritarska vlada, v nedoločljivost segajoči davki, draginja in lanska silba letina.

Vse te ravnotek naštete uničevalce kmetskega stanu smo že večkrat obširno obravnavali v našem listu. Tokrat se hočemo dotakniti še enega — glavnega škodljiveca kmetskega stanu, ki je v sedanjih žalostnih časih bol nevaren kmetu kot kedaj poprej, in to je: kmetska strasti malenkostnega tožarenja pri sodniji. V Sloveniji ste se pojavili zadnje leto dve počasti, ki hočete tudi kmeta pritrirati na kant: izvanredno veliko število bank in advokatov. Banke preskrbujete kmetu denarni kredit po 17%, za vsako banko pa sta dva ali trije advokati, ki komaj čakajo, da spremita kmetu z banko ter sodniško pomočjo na boben.

Kmetje, srednji ter mali posestniki, varujte se bank, advokatov in sodne.

Res je, da mora včasih človek — tudi najmiroljubnejši — k sodniji, da si pribori pravico. A pozabiti pa ne smemo, da je v našem kmetu nekako vkorjenjena strast tožarenja in letanja krog advokatov ter sodnij. V malih trših na Slovenskem, kjer je bil pred vojno po eden advokat ali eden notar, so sedaj najmanj dva do trije, o mestih niti ne govorim. Vsi ti odvetniški posredovalci pravice dobro izhajajo, si kupujejo od kmetov posestva in vinoigrade. In zakaj to? V na-

lo prav nič zgodilo in bi bil doktor Livesey še vedno zdravnik na krovu Hispaniole."

"Dobro, priatelj!" je dejal mornarju z obvezano glavo. "Vaša čepinja je iz jekla, se zdi. — In vi — George? Cudno barvo ste dobili! — Hudo se vas je lotilo! — Ste vzeli zdravilo?"

"Seveda ga je vzeli!" je pripomnil Morgan.

"Mnogo mi je na tem, veste", je govoril doktor Livesey zelo prijazno, "da ohramim vaše življenje za kralja — in za vešala!"

Uporniki so se spogledali, pa so močno požrli zbadljive besede.

"Dick se ne počuti dobro!" je rekel eden.

"Ne — ? Stopite sem, Dick, pa mi pokažite jezik!" — Kaj pada, kako bi se neki počutil dobro! Jezik ima, da bi se "a Francozi ustrašili! — Mrzlica!"

"To je zaradi tega, ker je razgral sv. Pismo!"

"To je zaradi tega, ker ste vi vsi skupaj veliki osli!" ga je zavrnil gospod Livesey. "In ker vsi skupaj nimate toliko pameti, da bi ločili nezdrav, okužen zrak od zdravega in

šem kmetu še vedno tiči nekak zli duh in ga podpijuje, češ: le toži, pa vsemi si advokata, da bodeš bolj sigurno zmagaš. Res mogoče dobi pravdo a sodniški in advokatski stroški ter nepotrebni poti znašajo več kakor pa profit pravde. Ena ali dve pravdi doblieni, potem pa že začne na človeku jezditi pravdarski zlodej.

Naša dolžnost je bila, da smo spregovorili o kmetskem pravdarstvu v našem listu in se obračamo tudi do krajevnih odborov naše Kmetiske zvezze, naj oni opozarjajo naše somišljence na nepregledno gospodarsko škodo, ki poganja na propast našega kmeta iz strasti pravdarstva. V krajevnih odborih naših Kmetskih zvez so sami resni, trezni, vyzgledni fer uplivni možje, ki bodo storili veliko dobro in rešili marsikaterega kmeta — bobna, ako ga bodo odvračali od avokatov in sodnih.

Naš slovenski kmet se je že obrnil marsikaterega sovražnika, naj se varuje onegal ki mu je v lice naprijazneši, a mu zna segati najbolj globočko v žep — advokata in sodnije.

Kako sadim tobak do bičkanosti?

(Piše Davorin Zunkovič.)

Kakor znano, so v Sloveniji leta 1921 začeli prvikrat javno saditi tobak. Vsapek je bil zelo ugoden, kajti suho vreme lanskega leta je zelo ugodno vplivalo na razvoj in rast te rastline Klub temu pa pridevalci tobaka v kolikor je pisec tega poučen — niso bili zadovoljni z izkupičkom, ki so ga dobili za tobak, ker je finančni minister plačeval tobak od 56 do 12 K za kilogram, kar velike stroške zadostno krije morda samo tam, koder so na razpolago poceni delavske moči (kaznjenci, ujetniki, šolski otroci). Kakor se govori, se torej za letošnje leto ne bo oglasilo mnogo oseb, ki bodo hotele saditi tobak, k večemu za slučaj, ako finančno ministrstvo prav izdatno zviša odkupne cene za tobak.

Lotil sem se rešiti vprašanje, bi se li ne dalo doseči od sajenja tobake rastline večjih dohodkov na ta način, da se uporabi n. pr. tudi sema tobake rastline, ki ga rastline obradi v precejsnji množini. Na neki njivi, "začetku oktobra nabral krog dvajset rastline tobake semena, ki sem ga ki je bila posejana s tobakom, sem dobil od samo 8 do 10 rasilin. Smatral sem, da se bi iz semena potom destilacije (izčiščenja) moglo pridelati podisi kaka alkohol vsebujoča tekočina, ali pa kaka vrsta olja. Za prvi poskus je bila množina semena, ki sem ga imel, veliko prema hna in ko sem si hotel nabrat še več semena, so bilo na njivi že vse pospravljeno. Napravil sem poizkus, kako pridobivati iz tobake semena olje. Kmalu sem dognal, da, ako sem dal na papir zrnce in isto pritisnil z noževico ob papir, se je poznalo olje na papirju. Bil sem torej prepričan, da vsebuje tobakno seme precej olja. — Vprašal sem Tomaža Krajnc, izdelo

valca bučnega olja v Framu, je li bi mi za poizkus ne mogel iz te množine tobakega semena izprešati olje. Rekel mi je da je to izključeno tako dolgo, dokler bi najmanj 100 litrov tobačnega semena ne mogel skupaj spraviti. Svetoval mi pa je, da naj tobak na same na drobno zmeljem in to kuham na vodi. Olje stopi na to na površino vode, kjer se lahko odvzame z žlico. To delo mi je izvršil lekarnar Savost v Magdalenskem predmestju v Mariboru. 475 gramov tobakega semena je dalo 57 gramov olja, torej 12 odstotkov. Ako se pa pomisli, da se to olje ni delalo v kakih hidravličnih stiskalnic in da se vsega olja ni moglo posneti od vode, se sme smatrati, da bi se moglo iz tobakega semena pridelati najmanj 20% olja, ako bi se namreč umno izdelalo, bi torej 10 litrov tobakega semena dalo prav gotovo 1 liter olja.

V nadaljnje pojasnilo bi pripomnil se sledeče: Nabral sem same na tobakni njivi, na kateri je bilo nasajenih 2000 tobaknih rastlin.

Pri enakih okolnostih rasti, kakor v lanskem letu, se dobi od ene tobake rastline 1/4 litra tobakega semena, kar bi dalo za vsem 500 litrov semena, in iz teh 500 litrov bi se dalo pri delati najmanj 50 litrov olja. Sadilec tobaka je dobil za nasajeni tobak na svoji njivi 5300 K, 50 litrov olja, zato bi bilo po današnjih cenah vredno 90 K liter, torej 4500 K, ako bi se uporabljalo za industrijske namene, bi bilo to olja najmanj polovica goriloznačenega zneska vredno, torej okrog 2250 K. Tobakno seme bi torej pomnožilo dohodke od 5300 kron na 9800 kron, morebiti samo na 7550 K, to je za 85 oz. 42% odstotka. Brez dvoma bi bilo pod takimi okolnostmi sjenje tobaka zelo dočiščanost.

Olje, pridelano iz tobakega semena, ima enako barvo, kakor oliveno olje, je prijetnega okusa in vsebuje nobenih strupenih snovi, kajti v tobaknem semenu ni nobenega nikotina. Umevno da vsled majhne množine olja iz tobakega semena pri tem poskusu nisem mogel dognati, jeli ima tako olje visoko vrednost kot človeška hrana.

Skeljčno bi še omenil, da ti podatki ne temeljijo na kakem statističnem preračunanju, kajti nisem bil pripravljen na tak uspeh, toda kakih bistvenih differenc ali razlik ne bo. Na vsak način je pa zanimivo, da se je dognalo, kako malo se v našem narodnem gospodarstvu pobrigamo tudi za postranske izdelke; ker se je v tem slučaju smatralo, da tudi tobakno seme vsebuje strup, kajtor ga vsebuje rastlina, saj tozadenvno se še, kakor se zdi ni nikdar napravil kak poskus. Znano je samo, da se je do sedaj iz tobakega listja destiliralo neko eterično takozvano tobakno olje. Nadaljni tozadenvni poizkusi bi se najnačravili v letošnji jeseni, kajti sedaj nima nihče v zalogi večje množine tobakega semena.

Širite katoliške liste!

prav lahko zmenila! — Z Bogom vam voščim in poklon kapitanu Smoleit!

In tedaj je izbruhnil požar nezadovoljnosti med uporniki. Očitali so Silverju, da hoče skleniti zasebni mir in da hoče izdati svoje tovariše, — skratka, povedali so mu prav to, kar je v resnici nameraval.

Nemogoče se mi je zdelo, da bi se izvlekel iz te zagate. Pa Silver jim je bil dvakrat kos. Za norce in ostrej jih je imel, neobhodno potrebno je, jim je kričal, da govoril Jim z zdrobljenim maha, jih izprševal, ali hoče prelobiti pogodbo v trenutku, ko so že blizu zaklada.

"Ne! Pri moji bergli, da ne!" je vpljal. "Mi bomo prelomili pogodbo, mi pride naš čas, do sedaj pa bomo vodili tegale zdravnika za nos!"

In zapovedal jim je, naj naložijo spet drv na ogenj, ter je odšepal na svoji bergli, naslanjajoč se z eno roko v koči, bolj zmedeni od njegove kričanja, ko pa prepričani od njegovih besed.

Pri plotu se je ustavil.

(Dalej prihod.)